

רק ביו"ט א', ובשאר הימים הוי כמו ר"ח ואומרים בדילוג, ואם היה בכולם חיוב שמחה, היה החיוב גם בהם בהלל שלם לפי דברי הרמב"ן הנ"ל.

דף ק"ט ע"א

בגמ': אמרו עליו על ר"ע שמימיו כו' חוץ כו' וערב יוד"כ כו'.

כתב בזה הגאון האדר"ת בקונטרסו גפן אדרת שנדפס ביגדיל תורה (סי' קכג). הקשה אאמור"ר הגו"ל, בפסחים (קט). אמרו עליו על ר"ע שמימיו לא אמר הגיע עת לעמוד מבהמ"ד חוץ מערבי פסחים כו', ועיו"כ כדי שיאכילו את בניהם. ומ"ט לא אמרינן כדי שיאכול בעצמו.

(ואין לומר) דהוא לשיטתיה דס"ל (בספ"ק דקידושין) תלמוד גדול ממעשה. ז"א דהא בפסחים (סח:) מי דס"ל ביו"ט חציו לה' וחציו לכם, ואכילת עיו"כ עדיפא מיו"ט כמש"ש דמר בריה דרבינא כו', ועי' ג"כ ברכות (ח:): ומ"ט לא הפסיק מלמודו. ותו דהרי בירושלמי (פ"ק דברכות ודשבת) הק' על רשב"י כה"ג וכי לית ליה הלומד תורה שלא לעשות מוטב לו שנהפכה כו' ע"ש.

ובפשיטות י"ל דהיה יכול לאכול בביהמ"ד, דמותר לת"ח וכדקיי"ל, ומשום בטול ת"ת בהליכתו לביתו חשוב זה מדוחק. (וכדאשכחן כה"ג לענין מקרא מגילה דקרי ל' מבטלין ת"ת מפני ההילוך כמ"ש במקומו בס"ד) ותו י"ל דמיירי כשאכל כבר פ"א והפסיק בבוקר. ובודאי יצא י"ח המצוה בפ"א. משא"כ לתינוקת צריך להאכילת לערב, וצ"ע.

ואז"ל העיקר י"ל בזה כמש"כ בטוב ירושלים בס"ד לירושלמי (יומא פ"ו ה"ד) ר' אחא כד מפני מוסף, הוה א' קומיהון אחינן כל דאית ליה מינוק זיל בגיני, ר"ל ילך לביתו להאכילו. (וז"ש הרמב"ם ספ"ב משבת עשור דאין מניחין לתינוקת להתענות מפני הסכנה, והוא מהא דר"א שהיה משגיח ומעורר האבות ע"ז).

וזהו מבואר להדיא בתוספתא (רפ"ד דיומא), ר"ע הי' מפטיר מבהמ"ד בשביל תינוקת שיאכילם אבותיהם, ומ' דביו"כ עצמו קאי יע"ש שמובא שם הא דשמאי הזקן לא רצה להאכיל לבנו, והם הם בד' הירושלמי בשם ר' אחא, והם הם דברי הבבלי חוץ מעיוה"כ ואין הכוונה ביום עיו"כ להאכיל את

הפוסקים דאין ראוי לנשים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא הכי נמי דאין להן לברך בעצמן גאל ישראל בסדר הגדה.

אמנם עיין בצ"ח (ברכות ריש פרק תפלת השחר) שתפלת מוסף הוי מ"ע שהזמן גרמא, ומ"מ יכולות הנשים להתפלל תפלת מוסף אפי' למ"ד דנשים אסורות לברך אמעשההז"ג, דהיינו טעמיא משום שא"י לומר "וצונו" אם אינן מצוות, משא"כ תפלת מוסף שלא נאמר בו וצונו שפיר יכולות להתפלל. ולפ"ז ה"ה שיכולות לברך ולומר אשר גאלנו, מכיון שלא נאמר בו "וצונו".

★★

בגמ': שתאן חי יצא, אמר רבא ידי יין יצא ידי חירות לא יצא.

וברשב"ם משום שמחת י"ט, כדתניא לקמן ושמחת בחגך במה משמחו ביין.

העיר בזה הגאון רבי יעקב מאיר בידרמן זצ"ל חתנו של השפ"א במכתב: אגב הנני להעיר אונך במה דקשיא לי דהאי ענינא, במה דאיתא בפסחים (קח:): שתאן חי אמר רבא ידי יין יצא וברשב"ם משום שמחת יו"ט וכו', למאי דאיתא בסוכה (מח). לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה, אבל לא לילי יו"ט הראשון שאין שמחה לפניו. מאי שנא בסוכות דממעט לילי יו"ט הראשון. ומאי שנא בפסח דמחייב בלילי יו"ט הראשון, ובפרט למש"כ הפוסקים מנא לן בפסח חיוב שמחה, דלא מצינו בקרא חיוב שמחה בפסח. ותי' היראים (הובא בטו"א חגיגה ו') דנפק"ל מגז"ש דט"ו ט"ו מחג הסוכות ע"ש. א"כ לא נוכל להחייב בפסח יותר מבסוכות.

אכן דברי היראים אלו אינם מובנים. דלא מצינו גז"ש דט"ו ט"ו רק לחיוב ט"ו ולא לכל ימי החג כמ"ש שם הטו"א.

ונ"ל דס"ל להיראים דאין הכי נמי דבפסח ליכא חיוב שמחה רק ביום א' מימי החג. וראיה לזה נ"ל ממה דאיתא בפסחים (קב:): דבשביעי של פסח עסקינן דכל מה דהוי ליה אכיל ליה, ושמעתי שהקשה הגאון מסאכטשוב ז"ל הא מחויב בשמחת יו"ט, ולהנ"ל לדברי היראים אין הכי נמי דליכא חיוב שמחה בפסח, רק ביו"ט א'. וסעד לזה י"ל מדברי הרמב"ן ז"ל בספ"מ שורש א' דכתב שם דחיוב הלל ביו"ט דאורייתא, מדכתיב ביום שמחתכם חייב לומר הלל דשירה מכלל שמחה הוא ע"ש, א"כ יש להוכיח מדליכא חיוב בפסח לומר הלל